Dave Rush

XÂY DỰNG LẬP LUẬN VÀ PHÁT TRIỂN TƯ DUY PHẢN BIỆN HIỆU QUẢ

trong trường đại học

gamma
NHÀ XUẤT BẢN THẾ GIỚI
SAGE Publishing

Mục lục

Lời cảm ơn 6

Lời mở đầu: lập luận là gì? 7

1. Vì sao bạn ở đây? 14

2. Các loại lập luận 41

3. Các lập trường lý thuyết 74

4. Đọc để nhận diện lập luận 106

5. Lập luận phản biện 136

6. Cấu trúc lập luận 174

7. Viết lập luận 204

8. Lập luận trên lớp 232

9. Tự xây dựng lập luận của bạn 262

Kết luận 291

1.

Vì sao bạn ở đây?

Từ *argument* trong bối cảnh học thuật không mang ý nghĩa giống như trong giao tiếp hằng ngày. Thay vì chỉ sự bất đồng hay tranh cãi, *argument* trong môi trường đại học được dùng để chỉ "lập luận", tức là quan điểm được đưa ra để trả lời cho một câu hỏi hay một vấn đề cụ thể, được củng cố bằng các luận điểm hoặc lý lẽ nhằm chứng minh quan điểm đó là đúng hay thuyết phục.

Thuật ngữ này vừa chỉ câu trả lời hoặc quan điểm tổng thể của bạn, vừa chỉ toàn bộ quá trình lập luận dẫn đến quan điểm đó. Nói cách khác, khi giảng viên đề cập đến "lập luận của bạn", họ đang muốn nói đến cả đích đến cuối cùng lẫn lộ trình bạn đi để đến được đích đó. Mỗi luận điểm bạn đưa ra đều cần được hỗ trợ bằng dẫn chứng và được sắp xếp một cách logic để đi đến kết luận rõ ràng.

Như vậy, lập luận luôn gắn liền với câu hỏi và cách trả lời câu hỏi đó. Và để tìm hiểu cách xây dựng một lập luận, cách hợp lý là bắt đầu từ một câu hỏi – trong trường hợp này, câu hỏi đó là: Vì sao bạn ở đây?

Câu hỏi này gồm hai phần:

1. Vì sao bạn học đại học hoặc muốn vào đại học?
2. Vì sao bạn lại đọc một cuốn sách về tầm quan trọng của lập luận trong môi trường đại học?

Để việc trả lời trở nên dễ dàng hơn, ta hãy đơn giản hóa hai câu hỏi này một chút, hay chính xác hơn là đặt ra những câu hỏi tương tự nhưng dễ trả lời hơn.

1. Vì sao bạn cho rằng học đại học là một lựa chọn tốt?
2. Bạn mong muốn đạt được điều gì khi đọc cuốn sách này?

BÀI TẬP 1.1

Hãy ghi lại một vài ý cho câu trả lời của bạn đối với hai câu hỏi nêu trên. Những ghi chú này không nhất thiết phải viết thành câu hoàn chỉnh hoặc liên kết với nhau. Cố gắng viết khoảng 100 từ cho câu hỏi 1 và liệt kê ít nhất ba mục tiêu cho câu hỏi 2.

Không có một câu trả lời "đúng" duy nhất nào cho hai câu hỏi này. Tuy nhiên, việc suy ngẫm về chúng lại vô cùng quan trọng. Bởi lẽ, nếu bạn đang cầm cuốn sách này trên tay, chắc hẳn bạn đang học đại học hoặc đang nghiêm túc cân nhắc việc theo học đại học, và hẳn là bạn đã phần nào nhận ra rằng năng lực lập luận là một kỹ năng cần thiết đối với thành công của bạn trong quá trình học tập ở bậc đại học.

Vì sao học đại học là một lựa chọn tốt?

Chúng ta sẽ sớm quay lại với câu hỏi số 2, nhưng trước hết hãy tập trung vào câu hỏi số 1.

Trước khi đọc tiếp, hãy cô đọng các ý mà bạn đã ghi lại thành một câu văn có độ dài không quá 25-40 từ.

Vì sao tôi cho rằng học đại học là một lựa chọn tốt?

_____

_____

_____

_____

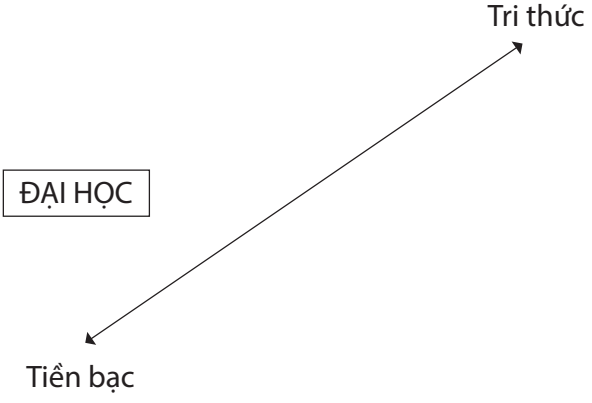
Ta sẽ quay lại câu hỏi này ở phần sau của chương. Còn bây giờ, bạn chỉ cần biết rằng mình vừa đặt những viên gạch đầu tiên cho một lập luận: câu trả lời của bạn cho một câu hỏi cụ thể (câu bạn vừa viết), và tập hợp các lý lẽ được dùng để bảo vệ câu trả lời ấy (những ghi chú của bạn).

Những câu trả lời thường gặp cho câu hỏi "vì sao học đại học là một lựa chọn tốt" bao gồm: tình yêu dành cho một ngành học, hứng thú tìm hiểu sâu về một lĩnh vực cụ thể, mong muốn theo đuổi một nghề nghiệp nhất định, hoặc đơn giản là để tìm được một công việc; trong đó, việc học đại học thường được xem là có nhiều khả năng mở ra các cơ hội nghề nghiệp và mức thu nhập tốt hơn.

Tại Anh, câu trả lời về mục đích của việc học đại học cũng thường được chia thành hai luồng ý kiến đối lập như vậy. Một bên là niềm yêu thích (hoặc đam mê) đối với một ngành học, và bên còn lại là theo đuổi một nghề nghiệp cụ thể (hoặc ít nhất là một công việc có thu nhập cao). Nói cách khác, đó là sự đối lập giữa tiền bạc và tri thức, và thay vì nghiêng hẳn về một bên, hầu hết mọi người sẽ xác định mình nằm ở đâu đó trên đường thẳng nối giữa hai giá trị này.

Hãy xem lại những ghi chú của bạn cho câu hỏi 1 và đối chiếu với sơ đồ **cặp đối lập nhị phân** dưới đây. Khả năng cao là bạn cũng sẽ không thấy mình thuộc hẳn về một đầu cực nào mà sẽ

nằm đâu đó ở giữa. Hãy đánh dấu X vào vị trí mà bạn cho là phù hợp nhất rồi nghĩ xem mức độ nghiêng về một phía của mình có được phản ánh chính xác trong câu trả lời bạn vừa viết ở trên hay không.

Hình 1.1. *Một cách phổ biến để định hình cuộc tranh luận về mục đích của giáo dục đại học – Bạn đang ở đâu trên trục này?*

Cặp đối lập nhị phân (*binary* hay *binary opposition*) là thuật ngữ chỉ một cặp khái niệm đối lập được dùng để xác định hai cực của một lập luận. Đây là một đặc trưng tư duy phổ biến trong hầu như mọi lĩnh vực học thuật. Các ví dụ có thể kể đến như: tư bản chủ nghĩa/xã hội chủ nghĩa, hiện thực/trừu tượng, định lượng/định tính, cánh hữu/cánh tả.

Cũng giống như mọi cặp đối lập nhị phân khác, cách đối lập này biểu thị sự đơn giản hóa hết mức một vấn đề vốn phức tạp hơn nhiều; tuy nhiên, những sự đơn giản hóa như vậy có thể là một bước khởi đầu hữu ích. Ở Anh cũng như nhiều quốc gia phát triển khác, lựa chọn theo học đại học còn gắn liền với những lý do quen thuộc khác như: nhu cầu tự lập và "tìm kiếm bản ngã", tận hưởng tuổi trẻ, mở rộng các mối quan hệ xã hội và xây dựng mạng lưới kết nối, tìm kiếm cơ hội du học, hay thậm chí là theo đuổi một môn thể thao ở trình độ cao hơn.

Có thể trong ghi chú của bạn cũng đã xuất hiện một số lý do như vậy, hoặc những biến thể của chúng. Nếu là tôi khi mới bước chân vào đại học vào đầu những năm 2000, câu trả lời sẽ là sự kết hợp giữa tình yêu dành cho ngành học của mình (văn học) và mong muốn được sống tự lập trong một phiên bản an toàn hơn của "thế giới thực" (đối với tôi khi ấy thì đó là bất cứ nơi nào ngoài trường đại học).

Nhưng đấy mới chỉ là một cách để trả lời câu hỏi, và nó cũng được hình thành từ một bối cảnh rất cụ thể. Tôi là một người đàn ông da trắng, thuộc tầng lớp trung lưu, độ tuổi trung niên, có bản dạng giới trùng với giới tính sinh học, dị tính, đến từ một trong những quốc gia giàu có nhất thế giới với lịch sử thống trị thuộc địa thời cận-hiện đại. Tôi nói thứ ngôn ngữ được xem là ngôn ngữ học thuật có ảnh hưởng nhất trên phạm vi toàn cầu và đã học đại học tại Anh. Hiện tôi cũng đang giảng dạy tại một trường đại học ở Anh.

Tất cả những yếu tố đó không chỉ định hình câu trả lời của tôi, mà còn định hình hết thảy những khả năng mà tôi có thể nghĩ tới để trả lời câu hỏi ấy, trong đó có một số khả năng đã được đề cập ở trên. Chẳng hạn, cặp đối lập tiền bạc – tri thức bị ảnh hưởng bởi bối cảnh lịch sử và chính trị rất đặc thù, đồng thời phản ánh một cuộc tranh luận sôi nổi về mục đích của giáo dục đại học (tham khảo thêm bài viết của Collini, 2012). Cuộc tranh luận này xoay quanh những câu hỏi mang tính nền tảng: mục đích của đại học là gì, liệu niềm vui từ việc theo đuổi tri thức thuần túy có mâu thuẫn, hay thậm chí không thể dung hòa, với tính hữu ích và giá trị kinh tế của tri thức đó hay không. Tuy nhiên, mặc dù những người quan tâm đến cuộc tranh luận này thường muốn xem nó như một vấn đề mang tính phổ quát, thì trên thực tế, mức độ liên quan của nó lại khác nhau rất nhiều tùy thuộc vào từng sinh viên, hệ thống giáo dục đại học mà họ đang theo học và lý do khiến họ lựa chọn con đường đó.

Tôi không hề biết "bạn" – người đang đọc cuốn sách này – là ai, nhưng chắc chắn bạn sẽ dựa vào một hệ quy chiếu rất khác tôi khi suy ngẫm về câu hỏi vì sao học đại học là một lựa chọn tốt. Có thể chúng ta sẽ đưa ra một vài ý giống nhau, những điều mà ta thường gọi là "sự thật khách quan". Nhưng phần lớn vẫn sẽ rất khác biệt, và ngay cả những điều tưởng như giống nhau cũng sẽ mang ý nghĩa rất khác vì chúng tồn tại trong bối cảnh riêng của từng người và được định hình bởi mối tương quan giữa chúng với các yếu tố khác trong bối cảnh đó.

Điều này cho chúng ta thấy rằng, khi xem xét lập luận nói chung, dù là để hiểu hay để xây dựng lập luận, chúng ta không chỉ quan tâm đến *sự thật khách quan* hay *tri thức,* mà còn phải lưu ý đến cả *bối cảnh* và *phương pháp tiếp cận* – và thường thì ranh giới giữa những yếu tố này rất khó phân định.

Mục đích của đại học là gì?

Mới đây tôi đã yêu cầu bạn viết một câu để trả lời cho câu hỏi: Vì sao bạn cho rằng học đại học là một lựa chọn tốt? Trong môi trường đại học, câu này đôi khi được gọi là **câu luận đề** (thesis statement) – một phát biểu rõ ràng nêu lập luận hoặc luận điểm trung tâm của bạn. Những ghi chú mà bạn dựa vào để viết câu đó, dù vô tình hay hữu ý, nhiều khả năng đã chứa các lý lẽ giải thích vì sao bạn tin rằng câu trả lời của mình là thỏa đáng. Chúng có thể được gọi là *tiền đề (premise)* hoặc *mệnh đề (proposition)* bổ trợ cho luận đề của bạn. Câu trả lời của bạn kết hợp với các mệnh đề tạo thành một lập luận, và có thể bạn sẽ thấy lập luận ấy khá rõ ràng, dễ hiểu. Tuy nhiên, để thấy rằng vấn đề có lẽ phức tạp hơn bạn nghĩ, hãy cùng xem xét các yếu tố đã định hình cả quan điểm chung của bạn về việc học đại học lẫn những lý do khiến bạn giữ vững quan điểm ấy.

Ví dụ, cách bạn nhìn nhận đại học với tư cách một thiết chế xã hội sẽ chịu ảnh hưởng bởi nhiều yếu tố như: quốc gia bạn sinh sống, việc bạn dự định học trong nước hay du học, địa vị xã hội, sắc tộc, độ tuổi, giới tính của bạn, việc trong gia đình bạn từng có ai học đại học hay chưa, quá trình học tập trước đó của chính bạn, cùng nhiều yếu tố khác. Và thường thì, trường đại học cũng không chỉ được nhìn nhận như một cơ sở đào tạo, mà còn là một phương tiện để thay đổi hoàn cảnh sống – chẳng hạn, để thoát khỏi một vị thế xã hội vốn bị định hình bởi tầng lớp, sắc tộc, giới tính hoặc điều kiện kinh tế, hay vượt lên khỏi vị thế gắn liền với việc sinh sống tại một quốc gia kém phát triển thay vì một quốc gia phát triển hơn. Cách bạn nhìn nhận những điều này cũng sẽ quyết định lý do vì sao bạn tin rằng học đại học có thể sẽ hữu ích.

Mục đích theo học đại học của bạn, cũng như ngôi trường cụ thể mà bạn lựa chọn, đều chịu ảnh hưởng bởi tất cả các yếu tố trên. Có thể nói rằng, không yếu tố nào trong số đó có thể thay đổi được những "sự thật khách quan" về bản chất của đại học. Nhưng từ đây ta đã có thể thấy rằng, đằng sau sự khái quát hóa tưởng chừng rất đơn giản mang tên "đại học" ấy lại tồn tại vô số biến thể khác nhau: một trường đại học ở London sẽ khác với một trường đại học ở Lagos, ở Los Angeles, Lebanon hay ở bất kỳ nơi nào khác.

Tương tự, quan điểm của mỗi người về việc đại học tồn tại để làm gì – hay nói cách khác là mục đích của giáo dục đại học – cũng sẽ rất khác nhau. Xét theo khía cạnh thực tiễn, ta có thể đối chiếu mục đích của giáo dục đại học với những lý do khiến một người quyết định theo học đại học. Đại học là nơi nghiên cứu các lĩnh vực nhất định, đồng thời tạo ra những tri thức và ý tưởng mới trong các lĩnh vực đó; đó là nơi gìn giữ và sản sinh tri thức, cũng như khai mở các lĩnh vực và *loại hình* tri thức mới. Đại học cũng là nơi trang bị cho người học năng lực để đảm nhiệm những nghề nghiệp cụ thể, như kỹ sư, y tá hay giáo viên văn học Anh. Khi nhìn nhận theo cách này, đại học vừa thực hiện một chức năng

với cá nhân, vừa đảm nhiệm một vai trò xã hội/kinh tế. Nói cách khác, đại học không chỉ mang lại lợi ích cho từng sinh viên, mà còn phục vụ lợi ích của toàn xã hội, quốc gia và nền kinh tế của quốc gia đó – hoặc của thế giới và nền kinh tế toàn cầu, tùy theo góc nhìn của bạn.

Đại học cũng đảm nhiệm một vai trò xã hội, và bản thân điều đó có thể được diễn giải theo nhiều cách khác nhau. Đại học có thể đem đến cho con người cơ hội để "tìm ra bản ngã", khám phá mình là ai và muốn trở thành người như thế nào. Đó cũng có thể là nơi hình thành các mạng lưới kết nối – không chỉ là các cộng đồng học thuật và nghiên cứu mà còn là những mối quan hệ cá nhân có thể mở ra nhiều cơ hội trong tương lai. Cũng có quan điểm cho rằng đại học là nơi góp phần định hình thế giới quan của mỗi cá nhân, từ đó tạo nên những con người có tư duy độc lập, hoặc có thể ngược lại là những cá thể đồng nhất theo tư tưởng tân tự do, sẵn sàng được đưa vào rồi bị cuốn theo nền kinh tế toàn cầu hóa, tùy thuộc vào góc nhìn của bạn.

Trường đại học thường được coi là một lực lượng mang lại những điều tốt đẹp, hoặc ít nhất là có ảnh hưởng về cơ bản là tích cực đối với cả cá nhân và xã hội. Nhưng hãy thử đọc đoạn trích dưới đây từ tác phẩm *Decolonising the Mind* (tạm dịch: Phi thực dân hóa tâm trí) của Ngugi wa Thiong'o, ra đời vào năm 1986. Lập luận của ông gợi mở điều gì về vai trò của đại học tại Kenya dưới chế độ thực dân Anh?

> "... hệ thống giáo dục thời thuộc địa, bên cạnh chế độ phân biệt chủng tộc, được tổ chức theo cấu trúc kim tự tháp: phần đáy rộng tượng trưng cho bậc tiểu học, phần giữa thu hẹp dần là bậc trung học, và cuối cùng phần đỉnh hẹp nhất là bậc đại học. Việc tuyển chọn từ cấp tiểu học lên trung học được thực hiện thông qua một kỳ thi mà vào thời của tôi được gọi là Kỳ thi Sơ tuyển dành cho người châu Phi tại Kenya (Kenya

> African Preliminary Examination), trong đó, thí sinh cần vượt qua bài thi của sáu môn học, từ Toán, Khoa học Tự nhiên đến tiếng Kiswahili[1]. Tất cả các bài thi đều phải làm bằng tiếng Anh. Không ai có thể đỗ kỳ thi nếu trượt môn tiếng Anh, bất kể bài thi của các môn còn lại có xuất sắc đến đâu. Tôi còn nhớ một cậu bạn học cùng lớp năm 1954 đạt điểm xuất sắc ở tất cả các môn nhưng lại trượt môn tiếng Anh. Kết quả là cậu ấy đã bị đánh trượt toàn bộ kỳ thi. Sau này, cậu ấy đi làm phụ xe cho một công ty xe buýt. Còn tôi, dù chỉ đạt điểm đỗ ở hầu hết các môn nhưng lại có điểm khá ở môn tiếng Anh, thì lại được nhận vào trường Trung học Allance, một trong những trường danh giá nhất dành cho người châu Phi ở Kenya thời thuộc địa. Điều kiện để được học tiếp lên đại học, cụ thể là Đại học Makerere, cũng tương tự: không ai có thể khoác lên mình chiếc áo choàng đỏ của sinh viên đại học, dù có học xuất sắc đến đâu ở tất cả các môn khác, nếu không đạt điểm khá môn tiếng Anh (thậm chí đủ điểm qua môn cũng không được chấp nhận). Vì lẽ đó, vị trí đáng khao khát nhất trên đỉnh kim tự tháp chỉ dành cho những người sở hữu "tấm thẻ thông hành" mang tên điểm khá môn tiếng Anh. Tiếng Anh chính là phương tiện chính thức, là công thức diệu kỳ để bước vào tầng lớp tinh hoa của chế độ thuộc địa. (Ngugi wa Thiong'o, 1986, tr. 12)

Trong trích đoạn trên, thay vì là một lực lượng mang lại những điều tốt đẹp, đại học lại là một phần của hệ thống thực dân, nơi mà việc áp đặt một ngôn ngữ, ở đây là tiếng Anh, được sử dụng để "kiểm soát… thế giới tinh thần của những người bị đô hộ" cũng như "cách họ nhìn nhận chính mình và mối quan hệ của họ với thế giới xung quanh" (tr. 16). Hệ thống thuộc địa đó có thể

[1] Ngôn ngữ chính thức tại Kenya. (Chú thích của của biên tập viên - BTV)

không còn tồn tại theo hình thức lịch sử ban đầu, nhưng nó và nhiều hệ thống tương tự vẫn có ảnh hưởng sâu rộng đến thế giới ngày nay. Chủ nghĩa thực dân, cùng với vai trò mà giáo dục đảm nhiệm trong hệ thống ấy, là một phần quan trọng trong lịch sử phát triển của đại học. Điều này là minh chứng cho thấy tác động của trường đại học đối với từng sinh viên, cũng như vai trò của nó trong cuộc đời họ, vượt xa những điều mà họ vẫn tưởng là lý do cá nhân khiến mình quyết định theo học đại học. Mối quan hệ của bạn với chế độ thực dân có lẽ sẽ khác so với Ngugi, nhưng sự tồn tại và những hệ lụy của nó vẫn là một phần rất thật trong thế giới ta đang sống, và chắc hẳn sẽ ảnh hưởng về căn bản đến cách bạn nhìn nhận bản thân, thế giới xung quanh cũng như chính trường đại học.

Hệ thống thứ bậc của các câu hỏi

Hãy lưu ý rằng câu hỏi ban đầu của chúng ta ở trên – vì sao bạn cho rằng học đại học là một lựa chọn tốt? – rất nhanh chóng đã dẫn đến nhu cầu phải trả lời một loạt các câu hỏi khác, và trong số đó có nhiều câu hỏi vô cùng phức tạp. Những câu hỏi ấy bao gồm, nhưng không giới hạn ở: đại học là gì, nó tồn tại để làm gì, và bạn muốn đạt được điều gì từ việc học đại học?

Điều này cho thấy lập luận chúng ta xây dựng để trả lời một câu hỏi có lẽ không phải lúc nào cũng là câu trả lời trực tiếp cho câu hỏi ban đầu – có thể bởi câu hỏi đó quá rộng, khó xác định, hoặc bản thân nó đã bao hàm nhiều câu hỏi khác. Trên thực tế, câu trả lời cụ thể mà ta lựa chọn thường chỉ là phản hồi cho một khía cạnh trong nhiều cách tiếp cận giả định của câu hỏi đó – chẳng hạn, có sự khác biệt giữa câu hỏi "vì sao học đại học là một lựa chọn tốt" và "vì sao *bạn* cho rằng học đại học là một lựa chọn tốt?"

Nói cách khác, tất cả những điều này cho thấy rằng, trong bất kỳ tình huống nào cũng đều tồn tại một tập hợp tri thức, dữ liệu hoặc mệnh đề (ví dụ, vì sao học đại học có thể mang lại lợi ích) cùng một bối cảnh cụ thể để vận dụng những tri thức đó (ví dụ, vì sao học đại học có thể mang lại lợi ích cho một cá nhân cụ thể). Trên thực tế, tri thức và dữ liệu chỉ thật sự hữu dụng khi được dùng để làm sáng tỏ bối cảnh. *Có* tri thức thôi là chưa đủ, bạn cần phải biết cách *vận dụng* nó.

Điều này cũng chứng tỏ rằng để trả lời một câu hỏi, ta thường phải cân nhắc câu trả lời cho nhiều loại câu hỏi khác nhau.

BÀI TẬP 1.2

Để hiểu rõ hơn, hãy quay lại với câu hỏi 1 và tiếp cận nó từ một góc độ khác. Lần này, tôi muốn bạn thử nghĩ ra càng nhiều câu hỏi càng tốt – những câu hỏi mà bạn nghĩ có thể giúp trả lời câu hỏi vì sao bạn cho rằng học đại học là một lựa chọn tốt.

Một ví dụ là câu hỏi mà chúng ta vừa đề cập ở trên: Đại học tồn tại để làm gì? Mục đích của sự tồn tại này là gì đối với mỗi cá nhân và toàn xã hội?

Hãy thử nghĩ thêm năm câu hỏi nữa:

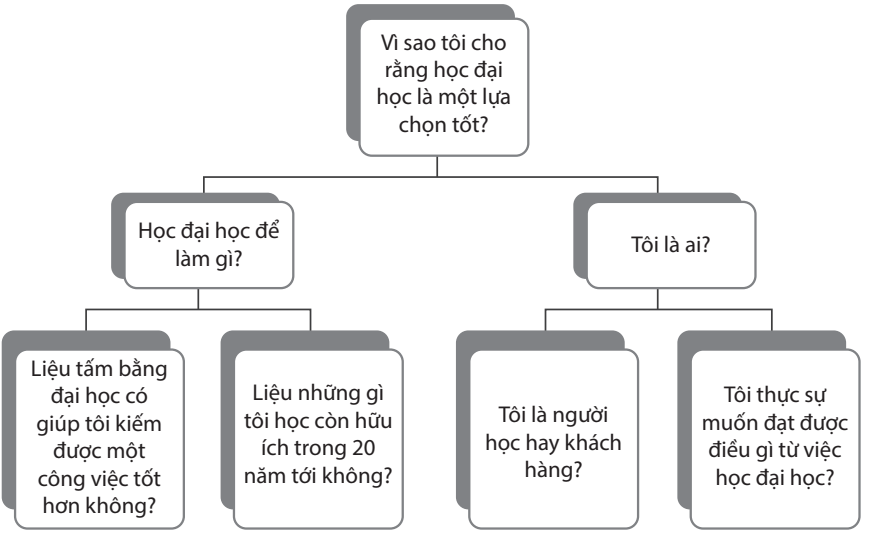
1. .....
2. .....
3. .....
4. .....
5. .....

Một lần nữa, có rất nhiều câu hỏi khác nhau mà bạn có thể nghĩ ra. Dưới đây là một số ví dụ:

- Đại học nên và không nên giảng dạy những gì? Có phải một số ngành học "có giá trị" hay "hữu ích" hơn những ngành khác?
- Giáo dục đại học là một quyền hay một đặc quyền? Liệu có phải tất cả mọi người đều nên được tiếp cận giáo dục đại học?
- Chi phí học đại học nên là bao nhiêu? Có nên áp dụng mức học phí khác nhau cho sinh viên "nội địa" và sinh viên "quốc tế"?
- Đại học đại diện cho những giá trị nào? Nó là một thiết chế mang tính đạo đức hay trung lập về mặt đạo đức? Nó thiên về khuynh hướng cánh tả hay cánh hữu?
- Ai sở hữu tri thức được tạo ra trong trường đại học? Các nghiên cứu tại đại học nên được hỗ trợ tài chính như thế nào và nên tập trung vào những lĩnh vực nào?
- Liệu tri thức có phải là một loại hàng hóa có thể mua bán? Sinh viên là khách hàng hay người học? Có sự khác nhau giữa hai vai trò này không và một người có thể đóng cùng lúc cả hai vai trò này không?
- Bằng cấp/chứng chỉ của bạn sẽ có giá trị "thật" như thế nào?
- Những kỹ năng nào mới thật sự khiến bạn trở nên hữu ích trong "đời thực"? Và trong 20 năm nữa, điều đó có còn đúng như hiện nay không?
- Công nghệ có làm thay đổi vị thế của tri thức không?

Câu trả lời của bạn cho tất cả những câu hỏi trên sẽ định hình câu trả lời tổng thể của bạn cho câu hỏi vì sao bạn cho rằng học đại học là một lựa chọn tốt. Ta cũng có thể nhận ra một hệ thống

thứ bậc của các câu hỏi, trong đó câu hỏi ban đầu – vì sao học đại học là một lựa chọn tốt? – nằm ở vị trí cao nhất, và các câu hỏi khác được sắp xếp phía dưới theo mức độ quan trọng khác nhau. Hệ thống thứ bậc này sẽ khác nhau tùy theo cách tiếp cận của bạn, nhưng có thể được minh họa như trong Hình 1.2.

Hình 1.2 *Hệ thống thứ bậc của các ý*

Những câu hỏi ở cấp độ 2 đóng vai trò thiết yếu trong việc đưa ra câu trả lời rõ ràng cho câu hỏi trung tâm. Các câu hỏi ở cấp độ 3 (và có thể còn có các cấp độ thấp hơn) giúp bổ sung thông tin cho câu trả lời ở cấp độ 2 và 1, nhưng chúng không thiết yếu. Nói cách khác, ngay cả khi không trả lời những câu hỏi này, ta vẫn có thể xây dựng được một lập luận tổng thể thỏa đáng; tuy nhiên, nếu trả lời chúng, lập luận sẽ có thêm chiều sâu và độ chi tiết. Khi xây dựng lập luận, điều quan trọng là bạn phải luôn xác định mình đang xử lý câu hỏi ở cấp độ nào tại từng thời điểm, để đảm bảo rằng trọng tâm vẫn luôn hướng tới câu hỏi chính, chứ không phải lệch sang các câu hỏi phụ của nó.